

مشتومره ناوخوییه کانی شیعه له سه ر 'به تاوانناساندنی په یوهندی له گه ل ئیسرائیل'

28-05-2022

نووسه ره کان

د. یاسین ته ها

کورته : یاسای به تاوانناساندنی ئاساییکردنەوەی په یوهندی نیوان عێراق و ئیسرائیل

پاش زیاتر له چوار مانگ له سویند خواردنی ئەندامانی پەرلەمان و حەوت مانگىش له ئەنجامدانى هەلبىزاردەنی پىشوهختە، رۆزى 26 ئايارى 2022 دووكەلى تىپەرەندىنى ياسايىھى له پەرلەمان عىراق دەركەوت: "ياسايى به تاوانناساندىن ئاسايىكىردنەوەپەيوەندى لەكەل ئىسرائىل"، بەلام ياساكە زىات دروشم ئامىزە و سەبارەت كىشىھەكى گۈرىمانەبىه. ئەمە لەكانتىكدايە كە لە سايىھى 150 مiliار دۆلار داھاتى خەملنۇزاۋى ئەمسال (2022)، هيشتىن عىراق ياسايى بودجەي نىبىه و بە 1/12-ى خەرجى سالى رابردوو بارودۇخ دەگۈزەرنىتت و حکومەتكەي كاربەرەنەكەرى رۆزانەبىه!

یاساکه که 26ى ئایار تىپەرینىدرا، يەكىدەنگىيەكى رواللەتىيانە لەنىو پەرلەمان دروستىكەد، بەو پىيەي "بە كۆي دەنك" پەسند كرا، بەلام لە ورددەكارىيەكەيدا هەلگۈرى كىشىمە كىشىكى دووجە مسەرەكەي شىعىيە و جگە لە لىكەوتە دەرەكىيەكانى، لە ناوخۇدا و لە پاش تىپەراندىنىشى هەر جىڭەي مشتۇمۇر و دەممە قالىيە. سەدر و فراكسيونەكەي كە خاونەن پېزۇزەكەن، مەبەستىيان بۇو لە دواي زنجىرەيەك بىن ھىوابىي لە پەرلەمان و پەرسەسى سىياسى، ئەۋىش سەرەپا يەكەم بۇونىيان لە هەلبىزادىنى تىشىرىنى 2021، دەيانويسىت لانىكەم دەستكەوتىك بەدەستبىن كە بالادەستىيان لەنىو پەرلەمان بىسەلمىنلىت، ھەروەھا رکابەر و دۆست و نەيارەكانىشىيان ناچار بىكەن دوايان بىكەن. رکابەر شىعە كانىش كە ملىيان بۇ شەپۇلەكەدا، ھەولى زۇريان دا لەرېڭەي نۇينەرەكانىانەوە لە لىيۇنەي ياسايى و لەنىو پەرلەمانىش، بە قورسەكىردن و تووندەكەن بەندەكانى ياساکە، نموونەئىزىان لە عىزراق كۆپى بىكەن و بە دروستىكىردىنى لەمپەر و كۆسپى زۇر بۇ كارى كۆمپانيا بىيانىيەكان لە عىزراق، بە پاساوى "ھاوڭارىكىردىنى زاپونىزىم" ھىندەي دىكە عىزراق بەرھەو كۆشى ئىزىان پال بىنلىن و لە كۆمەلگەي نىودەولەتى دايپىرىن.

تیپه‌راندنی یاساکه و هک پروژه‌یه کی سهربه‌خو بن پیشینه‌یه له ناوچه‌که و ته‌نانه‌ت سه‌دادام حوسینیش که به‌رده‌وام کاری له‌سهر دژایه‌تی ئیسرائیل ده‌کرد و هک یاسایه‌کی سهربه‌خو نیکردووه، له نیوه‌رُوكدا شتیکی زور جیوازتری تبدا نبیه لهو بِرگه و ماددانه‌ی له‌ناو ده‌قه‌کانی یاسای عذراق دا ههن. رهنگه قوتارکردنیشی له خواست و دهست داگرتني هیزه پُر ئیرانیبه‌کانی نیو په‌رله‌مان و لیزنه‌ی یاسای، درچوون بیت به که‌متربن لیکه‌وته و کاریگه‌ریبی له‌سهر عیراق.

له پاش کوئنگره‌کهی ههولیز، که ههندیک کهساچه‌تی سوننه له سالی رابردوو کرديان، مهسه‌له‌ی په یوه‌ندی له‌که‌ل ئیسرائیل کراوه‌ته تايتلیک گهوره له سياصه‌تی عيزاقی و له پاش هئرشه مووشه‌کييه‌كان ئیزانیش بُو سهر ههولیز و بانكه‌شه‌کردنی ههبوونی بنکه‌ي سيخوري ئیسرائیل له‌وی، جاريک دیكه ئیسرائیل بوروه به‌هئيزترین غایبی ئاماده‌ی نیو که‌بن و به‌ين دابه‌شيوونن هئیزه سياصيي عيزاقچيکه‌كان.

بایلیوزی تاران له بەغدا پیرۆزبایی و دەستخووش بۇ دەرچوواندنى ياساكە دەربىرى، ئەمرىكىيەكانىش لە سەر ئاستى وەزارەتى دەرەھە رەتىيان كەرددووه و لىنى ھاتنە دەنگى، بەلام ئەمە رىيگە نەگرتتووه لە ھىزە نەرم و بالله مىدىياپىيەكانى شىبعەتى وەلائى كە گەلەبى و گازىنەدە و رەخنەتى زۇر لە دەقە پەسندكراوهەكەي ياساكە بېگرن بە پاساوى ئەھوھى "درز و كەلېنى زۇرى تىدايە"، هەندىكىشىيان باس لەھە دەكەن ياساكە رى خوشەدەكتات بۇ ئاسايىكىردنەوەتى پەيوەندى لەكەل ئىسراييل بە پاساوى ئەھوھى لە بىرگەيەكىدا رىيگە دەدات بە سەردارانى ئايىنيانەت شوينە پیرۆزەكانى فەلەستىن ئەگەر خاوهەكەتى مۆلھەت لە وەزارەتى ناوخۇرى عىراق وەربىرىت. شتىكى روونىشە سەردارانى قودس پىويستى بە وەرگەتنى ئىزىز ئىسراييلە و لەسەرچەم ناوجەكانى ئەقسە و خەلەل و بەيت لەھەم و ناوجە پیرۆزەكانى دىكەي فەلەستىنيش پەيوەندىكىردن لەكەل ئىسراييلىيەكان و تىكەلبوونيان زۇر ئاسانە، چونكە بەشىكەن لە "خاکى داگىركارا" يان لەنىو"ھىلى سەھىزدان" كە بەشىكەن لە دەولەت، ئىسىمائىل.

ههندیک له شیعه وهلائییه کان زیاتر ده رون و بانگه شهی ئه ووه ده کهن که، به پیچه وانهی ناویشانه که يه ووه، ئه م یاساییه که به ناوی "به تاوانناساندن" ده رکراوه، بو کوشتنی ماددهی 201ی یاسای سزادانی عیراقی سالی 1969 يه که سزاوی له سیداره دانی داناوه بو ئه وانهی "په یوه هندییه کانیان له گه ل نیسرائیل ئاسایی ده که نوه ووه". چونکه لم یاسا نوییدا هاتووه "کار به هیچ ده قیکی دیکهی ناکوی له گه ل نم باسایه ناکرتت". یه م شنیده به سزا که نه که هه لد 555 شستت.

ههندیک له شیعه وهلائیه کان پییان وايه، یاساکه خواستي "کورده دوسته کانی ئیسرائیل" و سوننه کانی "هاوپه یمانی سیاده" ي له به رچاو گرتووه به هه لگرتنی سزای قورس و دوور خسته ووهی کومپانیا بیانی و ووه برھینه "زايونیه کان" له لینپیچینه ووه، به لام سه درییه کان شاگه شکن به ووهی له هه نگاویکی بن پیشینه دا له ناوجه که، له سهر دهستي ئه وان عیراق له ئه که ره و نا ئه که ره ئاسایی کردن ووهی په یوهندی له که ل ئیسرائیل" رزگار کرا، پاش ئه ووهی به سه رپه رشتی ئه مريكا شه پوله که ي گه يشته ئيمارات، به درهين و ناهه نابوش، باس، خماسه، مجھه ممهد بن سهل امان له هه باره ووهه ده کن.

په یوهندی له گهَل ئىسراييل يه كىكى نىيە له كىشە هەنۇوكە بىيەكانى عىزراق، چارەسەرەكانى رۇوبەرۇوبۇونەوەشى وھى لە ياساكەدا
ھاتووه له گهَل هەندىك پەرنىسيپ نوبىي جىهانىدا نايىتەوە، جىببەجىكەرنىشى پىويسىتى بە چەپۈكىكى دىكتاتۆرانەيە كە لە پاش كەوتىنى
سەددام بۇ ھېچ ھىزىكى عىزراقى بە تەواوى نەھاتووهە دى، لەبەر ئەمەش باوهەنلىكى زال ھەيە كە چارەنۇوسى لەو 60 ھەزار باسا
عىزراقييە بەركارە باشتىر نابىت كە بە نىوهەچلى جىببەجىدەكرىن و لەسەر ھاوكىشەي ھىز و كارىگەرى كارتىكەرىيە سىياسىيەكان دەھەستى.
ئەگەر بە گۈزىرەي بېپار و ياسااش بۇوايە دەبىوو ئىستا ھېچ ھىزىكى بىانى لە عىراقدا نەمىننەت، چونكە لە دەستپىكى 2020، بېپارى
دەركەدنى ئەو ھىزانە لە پەرلەمانى عىراقدا دەركرا و ھادى عامرى، لەسەر تەرمى ئەبو مەھدى، بەلىنىدا "تۆلەي ئەوان دەركەدنى دوا
ھىزى، بىان، بىت".

دواي 1948 که له شکري عيراق كشايده و له (جنين)-ى فلهستين، عيراق هيشتا له روروی تيورييه و هر له شهزادايه له گهله نيسرائيل و نه بعوهه ته بهشىك له "بهرهى ناشتى عهربى" ، بهلام نيسرائيل كه هه لمهنتىكى گهوره "په يوهندىيە گشتىيە كان" له پىگەي سوشىال ميدياوه بهردو ولاتانى عهربى بهپۇوه دهبات و پېيجى تايىهتى هەيە بۇ عيراق، هەروهها كىشىمە كىشىه نايدىولۇزىيە كانى شيعە، هىزە عيراقىيە شيعە كانى خستووه ته گومان و دلەراو كىيىەكى گهوره، ئەم ياسايىهش گوزارشته له بەشى زۆرى ئەو خەيالىرىدن و مملانلى گۈيمانە كراوانەي كە به گۈزەي ئەدەبىاتى سياسى شيعە لهنىوان بهرهى "موقاوه مە" و بهرهى "زايونىزىمدا" دەگۈزەرېت، له مەشدا شيعە ئيرانييەكان و سەدرىش كە خۆي بە عيراقچى دەزانىت، هەر خاوهن يەك دىدگاي ھابېشن له گهله جياوازى لە وردىكارى و چۈنەتى به پۇوه بىردى مملانىيەكە و، لەسەر سەركىدايە تىكىرىدىنىشى لە راكابەرىيەكى تۈونددان.

* ياسىن تەھا، شارەزاي كاروبارى عيراقە و ئەم وتارەي بەتايىهت بۇ ناوهندى لېكۆلېنەوهى روودا و نووسىيە.